

Volonterstvo starijih osoba u EU-u

Izvršni sažetak

Uvod

U Europskoj godini volonterstva ovo se izvješće bavi razmjerno zapostavljenom temom dobrovoljnog rada starijih osoba u Europi. I dok se obično smatra da su starije osobe zapravo one kojima volonteri pomažu, doprinos koji oni daju dobrovoljnom radu prilično je zanemaren.

Ovo izvješće obuhvaća 30 studija slučaja vezanih uz dobrovoljni rad starijih osoba iz 11 država članica EU-a: Danske, Finske, Francuske, Italije, Latvije, Litve, Mađarske, Nizozemske, Njemačke, Poljske i Ujedinjenog Kraljevstva. Istraživanje je usredotočeno uglavnom na lokalne inicijative koje su uspjele privući starije osobe, osobito one izložene riziku od socijalne isključenosti, da se uključe u dobrovoljni rad. Iz istraživanja i prakse proizlazi da dobrovoljni rad u starijoj dobi može biti sredstvo promicanja socijalne uključenosti starije populacije te unapređenja kvalitete života svih generacija.

Politički kontekst

Velik je broj onih koji su prešli dob umirovljenja, a taj se broj svakim danom povećava. No, ovoj skupini stanovništva pripadaju posve različiti ljudi, različitih ekonomskih, zdravstvenih i socijalnih pozadina. Takvi različiti uvjeti i iskustva utječu na mogućnosti i želje za sudjelovanjem u dobrovoljnom radu. Jedan od glavnih razloga niske stope sudjelovanja u dobrovoljnom radu jesu loši životni uvjeti pojedinih skupina ljudi, koji se uz niska primanja često bore i s fizičkim poteškoćama. Stoga je važno jačati opširnije političke strategije poput nacionalnih zdravstvenih i dohodovnih politika čiji je cilj opće poboljšanje životnih uvjeta starijih osoba. Rijetki su konkretni programi namijenjeni uključivanju starijih osoba u volonterstvo. Nadalje, organizacije iz studija slučaja razlikuju se po važnosti koju pridaju socijalnoj uključenosti kroz dobrovoljni rad.

Osnovni pokazatelji

Studije slučaja ilustriraju različite mogućnosti uključivanja starijih osoba u dobrovoljni rad. Osnovni je preduvjet za to, međutim, da valja prepoznati i podržati njihov neiskorišteni volonterski potencijal. To se odnosi i na političku i na praktičnu razinu. Stariji se ljudi bave mnoštvom dobrovoljnih aktivnosti koje uvelike nadilaze one uvriježene, i koje se povezuju s dobi, poput pomaganja slabim ili bolesnim starijim ljudima. Istraživanje ističe razne mjere koje su nužne za promicanje socijalne i kulturne integracije skupina stanovništva kojima prijeti socijalna isključenost. Ono također pokazuje utjecaj dobrovoljnog rada na unutargeneracijske odnose te na međugeneracijsku solidarnost u zajednici.

Da bi se starije osobe privuklo na dobrovoljni rad (i među njima one kojima prijeti socijalna isključenost) često je potrebno uložiti određeni trud. Unatoč tome, postoji nekoliko čimbenika koji olakšavaju njihovo uključivanje: osim pouzdanog izvora financiranja, važne su i strategije regrutiranja i zadržavanja skrojene prema potrebama ove skupine osoba. No, socijalno uključivanje starijih ljudi kroz dobrovoljni rad postalo je nov izazov. I dalje postoji opći nedostatak političke svijesti o potencijalu starijih osoba.

Čini se da su u regrutiranju i zadržavanju ove skupine osoba u dobrovoljnom radu uspješne sljedeće tehnike (često u kombinaciji jedna s drugom):

- Sveobuhvatni medijski, komunikacijski i informativni pristupi predstavljaju "klasičan" način privlačenja starijih volontera. Također je dobro njegovati i održavati odnose s posebnim skupinama kao što su vjerske i etničke zajednice te s mjesnim centrima skrbi.

- Manji dio inicijativa ne cilja izravno na poticanje starijih osoba na volonterstvo. Kod njih je uključenje u dobrovoljni rad zapravo "popratni učinak". Cilj je pojedinih mjera zapravo općenito promicati aktivno starenje na koje su se ljudi sami opredijelili. One pozivaju starije pripadnike različitih društvenih slojeva da razmišljaju i razgovaraju o svojim očekivanjima u vezi s različitim vidovima starenja te da podržavaju jedni druge.
- Kako bi se u dobrovoljne aktivnosti uključile one starije osobe koje to još nisu učinile, može pomoći tzv. "vratar", odnosno osoba koja na neki način već sudjeluje u takvim aktivnostima i koja služi kao spona između inicijative i potencijalnih volontera. Ona može primjerice pozvati članove obitelji, prijatelje i susjede da se uključe u dobrovoljni rad.
- Pripremnim se tečajevima starijim osobama može pomoći da prepoznaju i osvijeste svoje sposobnosti vrednovanjem njihovih životnih iskustava i vještina kao resursa za dobrovoljni rad. Takvi tečajevi također mogu ohrabriti ljude da se ponovno usmjere nakon kritičnog događaja u životu.
- Važan je preduvjet za uživanje u dobrovoljnom radu da se volonteri bave isključivo aktivnostima koje su sposobni vršiti. Mnoge inicijative to pokušavaju osigurati procjenom vještina volontera i pružanjem posebnih tečajeva usavršavanja.
- Poštovanje i zahvalnost vrlo su važni za zadržavanje volontera. Nagrađivanje volontera i dobrovoljnih organizacija može biti učinkovit način da im se oda priznanje.
- Nudi li organizacija volonterima fleksibilnost, oni će cijeniti to što mogu odlučivati o stupnju svoje posvećenosti dobrovoljnom radu. To se primjerice odnosi na učestalost i trajanje dobrovoljnog rada što može biti važno novoj generaciji starijih volontera.
- Ključnu ulogu u zadržavanju volontera mogu odigrati pružanje osiguranja te naknada troškova.

Mnogo je dokazivih pozitivnih učinaka dobrovoljnog rada na starije osobe. To su primjerice, veće subjektivno dobrostanje te samopouzdanje. Navedeni se učinci mogu objasniti zadovoljstvom koje se često iskazuje spram mogućnosti bavljenja važnim i

ispunjavajućim aktivnostima pored plaćenog rada i obiteljskih obaveza. Unatoč različitim individualnim situacijama, problemima i rizicima, stariji volonteri uspješni su u aktivnom starenju.

Političke smjernice

Bavljenje dobrovoljnim radom u starijoj dobi ne zamjenjuje usluge javnih socijalnih, kulturnih i ostalih organiziranih službi. Upravo suprotno: studije slučajeva ukazuju na pozitivne i dopunske učinke dobrovoljnog rada koje su poznate iz drugih studija. Profesionalna podrška službeno zaposlenog osoblja također se može smatrati jednim od najutjecajnijih čimbenika za postizanje učinkovitosti i održivosti.

Socijalni partneri prilično su pasivni kada se radi o podržavanju dobrovoljnog rada. Postoji nekoliko primjera politika i planiranja umirovljenja u poduzećima koji uključuju pripremu za dobrovoljni rad nakon umirovljenja. No, uključenje u zajednicu može se poticati i često se razvija tijekom radnog života pojedinaca. Sudjelovanje u dobrovoljnom radu u poznim godinama izglednije je ako su ljudi u njemu sudjelovali i prije pa treba tražiti načine za sustavnije poticanje dobrovoljnog rada tijekom radnog života.

Na svim su razinama neophodne ciljane strategije za uspostavljanje odgovarajućeg okvira za smisleno uključivanje starijih osoba u dobrovoljni rad. One bi trebale uključivati umrežavanje relevantnih zainteresiranih strana na raznim razinama kako bi se osigurala razmjena iskustava i informacija. U tom su kontekstu, kao i u pogledu opće podrške inicijativa i organizacija na lokalnoj razini, posebno važne jedinice lokalne uprave.

Čini se da su nacionalni promidžbeni programi i potporno zakonodavstvo korisni i da mogu potaknuti na djelovanje. No, bez izravne lokalne podrške, uglavnom jedinica lokalne uprave, oni su neučinkoviti. Najučinkovitija je kombinacija strategija i što se tiče instrumenata (financiranja, infrastrukture, podrške stručnjaka) i što se tiče programa. Nužni su, međutim, i jasni standardi i potporne mjere, osobito za razvoj inicijativa namijenjenih socijalno isključenim skupinama. A povrh svega od ključne je važnosti kultura prepoznavanja vrijednosti dobrovoljnog rada starijih osoba na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Dodatne informacije

Izveštaje *Volunteering by older people in the EU* (Volonterstvo starijih osoba u u EU-u) možete naći na web stranici: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1134.htm>

Teresa Renehan, službenica za informacije o istraživanju, ter@eurofound.europa.eu